

שעור מורה מוריננו הרב יהודה גנס שליט"א שבת פנחס תשע"ה:

בסדר קריאת התורה בראש חודש

- א. הנה לגבי קריאת התורה בראש חודש דנה הגמ'¹ איך לחלק את הקריאה, שהרי הדין הוא שאין להפסיק או להתחיל בתוך ג' פסוקים הסמוכים לתחילת פרשה או סופה (פתוחה או סתומה), גזירה משום הנכנסים או היוצאים, שיאמרו שקוראים לעולה פחות מג' פסוקים.²
- ומעתה לגבי הקריאה בראש חודש, שמורכבת משלש פרשיות [פרשת התמיד, פרשת מוסף של שבת, ופרשת מוסף של ר"ח], שבפרשה הראשונה יש ח' פסוקים, בשניה ב' פסוקים, ובשלישית ה' פסוקים, איך אפשר לחלקה לד' עולים בלי שאחד מהם יתחיל או יפסיק בתוך ג' פסוקים סמוך לפרשה.
- ב. והתבאר שם בגמ' שלרב דולג, (דהיינו שקורא וחוזר וקורא לעולה שאחריו מה שקרא הראשון), ולשמאל פוסק, (מפסיק עולה אחד באמצע פסוק, וקורא זה ב' פסוקים ומחצה וזה ב' פסוקים ומחצה), והלכה כרב שדולג.
- ג. וביארו הגאונים³ והרי"ף שצורת החלוקה הינה באופן שהראשון קורא ג' פסוקים, השני חוזר וקורא פסוק אחד ממה שקרא הראשון ועוד ב' פסוקים, השלישי קורא ג' פסוקים מפרשה זו ואת פרשת מוספי שבת, והרביעי קורא את פרשת ראש חודש.
- ד. והנה הרמב"ן⁴ תמה שא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם, דמכיון שסוף סוף מתחיל השני לקרוא ב' פסוקים סמוך לפרשה, עדיין יאמרו הנכנסים שלא קרא הראשון אלא ב' פסוקים.
- ה. ובביאור הגר"א⁵ כתב ע"פ מסכת סופרים שהדרך הנכונה היא שהראשון יקרא ג' פסוקים, השני חמשה עד סוף פרשת התמיד, השלישי יחזור ויקרא ג' פסוקים מפרשת התמיד ואת פרשת מוספי שבת, והרביעי יקרא את פרשת מוספי ראש חודש.⁶

¹ מגילה כא: כב.

² דהיינו שאם נתחיל לקרוא לעולה בתוך ג' פסוקים לתחילת הפרשה, יאמרו הנכנסים שהעולה שלפניו קרא פחות מג' פסוקים, ואם נסיים בתוך ג' פסוקים יאמרו היוצאים שהעולה שאחריו יקרא פחות מג' פסוקים. (והחמירו חכמים לא לעשות כך, כדי שלא תיעקר התקנה שאין לקרוא לעולה פחות מג' פסוקים).

³ הובאו דבריהם בחידושי הרמב"ן שם.

⁴ בחידושו במגילה שם, הביא מדבריו בר"ן שם.

⁵ או"ח ריש סי' תכ"ג.

⁶ וכבר תמה הרמב"ן שם בתחילת דבריו, מדוע לא תקנו לעשות כך.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

- ו. וכבר העיר בחתם סופר⁷ שבמסכת סופרים שלפנינו אין הגרסא כגרסת הגר"א, והגר"א כתב ע"פ הגהתו במסכת סופרים. (גם בחידושי הרמב"ן מבואר שגרס במסכת סופרים דלא כגירסת הגר"א).
- והנה הרמב"ן בחידושו הסיק בסוף דבריו "אלא שאין ליגע במה שהונהג ע"פ הגאונים ז"ל, וכל שכן בזה שאין במנהג שלהם משום איסור⁸, וכבר שנינו אל ישנה אדם מפני המחלוקת⁹".
- ז. גם החתם סופר הסיק שאין לשנות את המנהג, ו"כל המשנה ידיו על התחתונה", וכפי שפסק להלכה השלחן ערוך¹⁰, ומאידך הפרושים תלמידי הגר"א הנהיגו בארץ ישראל כשיטת הגר"א.
- ח. ובחידושי הר"ן שם יישב את קושית הרמב"ן, שאכן לא הועילה התקנה ולא תיקנה את בעיית הנכנסים והיוצאים¹¹, אולם הועילה לעומדים שם שלא תשתכח התקנה הכללית שאין להתחיל ולפסוק ג' פסוקים סמוך לפרשה, עייש"ה.
- ט. ואמנם עדיין יש לתמוה על דברי הר"ן, מדוע לא נעשה כשיטת הגר"א שעל ידה נפתור גם את בעיית הנכנסים והיוצאים.
- י. ולכאורה יש לתמוה על דברי הגמרא שם, שלפי הנראה שם לשמואל פוסקים ואין דולגים משום הנכנסים והיוצאים, ומדוע לא נעשה כדברי הגר"א שעל ידם יצאנו מידי כל חשש, וצ"ע¹².
- יא. ואולי י"ל בפשיטות, דס"ל לראשונים דגם בעצת הגר"א לא יצאנו מידי חשש, שאם נחשוש שהנכנס שרואה שהשני מתחיל בפסוק השלישי יסבור שהקורא שלפניו קרא רק ב' פסוקים, ה"ה שאפשר לחשוש שאם יראה הרואה שהשלישי מתחיל בפסוק השישי [ורואה שהוא שלישי שהרי הוא ישראל ועל כרחך קראו לפניו כהן ולוי, וכן רואה שאין אחריו אלא עליה אחת] יסבור שעל כרחך אחד מאלו שלפניו קרא רק ב' פסוקים, ומאחר שגם בתקנה זו לא יצאנו ידי חשש הנכנסים, עדיף שלא לעשות את תקנה זו שיש בה יותר טרחא דציבורא לחזור על שלש פסוקים ולא רק על אחד, ועיין.

⁷ שו"ת או"ח סי' ק"א.

⁸ כוונתו כנראה ע"פ גרסתו במסכת סופרים שמחמת הדחק לא חוששים כלל לתקנת הנכנסים והיוצאים, ופוסקים בתוך ג' סמוך לפרשה, וע"ז כתב שאף לשיטתו אין תועלת בתקנת הגאונים, מ"מ אין כאן משום איסור. ⁹ והנה לפני הגר"א לא היו חידושי הרמב"ן שלא יצאו עדין לאור עולם, וכתב רק ע"פ המובא בשם הרמב"ן בר"ן, ויש המוסרים בשם החזון אי"ש שאילו היה רואה הגר"א את דברי הרמב"ן בחידושו לא היה המכריע לשנות את המנהג.

¹⁰ אורח חיים שם.

¹¹ ובזה מקילים כאן מחמת הדחק שאין דנים אפשר משאי אפשר.

¹² ושם יפרש שם הגר"א דשמואל יודה בר"ח ולא פליג אלא במעמדות, ולא הביאה הגמ' את מחלוקתם במעמדות רק ללמוד משם את שיטת רב, וצ"ע היטב בסוגיא שם.